

Motion till riksdagen 2013/14:Ub538

av **Phia Andersson m.fl. (S)**

Utbildning som nyckel till framtidens jobb i Västsverige

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningens betydelse för jobb i Västsverige.

Motivering

Förändringarna i ekonomin och arbetslivet visar på kontinuerliga behov av kompetensutveckling. Utbildning är inte bara nyckeln till framtidens jobb och Sveriges konkurrenskraft, utan också till människors frihet att forma sina egna liv. Att möjliggöra ett livslångt lärande blir allt viktigare för att kunna upprätthålla och utveckla den svenska välfärden.

Säkra kompetensförsörjning på lång sikt

Västsverige behöver utbildningar som täcker såväl dagens som framtidens behov och som driver utvecklingen framåt. Idag är det brist på personal med rätt kompetens, trots den höga arbetslösheten. Det ökande antalet pensionsavgångar innebär att det är fler som lämnar arbetsmarknaden än som inträder, vilket kan leda till kompetensbrist i framtiden.

Därför är det viktigt att ungdomar väljer utbildningar som motsvarar arbetsmarknadens framtida behov. Men också att vuxenutbildningen möjliggör omskolning och vidareutbildning senare i livet.

Regionerna i Västsverige har viktiga roller i att samordna, initiera, stödja och leda olika processer som stimulerar den regionala utvecklingen. Till detta behöver redskapen och samverkan för att bättre kunna förutse behoven av arbetskraft inom olika yrkesgrupper utvecklas. Sådana redskap handlar om ett innovationsråd under statsministerns ledning och om regionala utvecklings-

Fel! Okänt namn på

råd, som kan förbättra den regionala samverkan kring innovationer, näringspolitik, utbildning och arbetsmarknadspolitik.

Regionala prognoser

Västra Götalandsregionen har i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholms län, Region Skåne och SCB utvecklat en modell för regionala prognoser av tillgång och efterfrågan på utbildad arbetskraft fram till 2020.

Huvudrapporten för Västra Götaland visar på att förskjutningen från varu- till tjänstebranscher fortsätter. Allt fler verksamheter inom industrin out-sourcas till tjänstesektorn. Efterfrågan ökar på personer med både kortare och längre högskoleutbildning, men också på personer med yrkesinriktad gymnasieutbildning.

Däremot minskar efterfrågan på personer med enbart grundskoleutbildning och fler yrken kommer att kräva mer kvalificerad utbildning. Efterfrågan på arbetskraft med gymnasial utbildning ökar med drygt 33 000 personer och efterfrågan på arbetskraft med yrkesinriktad gymnasieutbildning ökar med 19 000. Anledningen till detta är höjda kvalifikationskrav på yrken som tidigare krävde grundskoleutbildning, växande behov samt minskad tillgång till personal på grund av pensionsavgångar. Samtidigt är intresset för många av dessa utbildningar svagt hos ungdomar. Bristen väntas bli störst inom hälso- och sjukvård, eftersom vårdbehoven väntas öka kraftigt, samtidigt som medelåldern är hög inom vårdyrken. Detta gäller i synnerhet gymnasialt omvårdnadsutbildade.

Efterfrågeökningen väntas i absoluta tal bli störst på personer med eftergymnasial utbildning – 60 000 personer.

Det kommer att råda brist på pedagogiskt utbildad personal till följd av ökad efterfrågan och omfattande pensionsavgångar. Bristen kommer vara störst på yrkeslärare.

För att möta dessa behov i Västsverige krävs en sammanhållen politik för en bättre skola, den högre utbildningen och att samverkan mellan utbildning och näringsliv förbättras. Att tillsätta regionala utvecklingsråd med en tydlig roll och resurser är ett viktigt led i detta.

En bättre skola

Utslagningen från gymnasiet har en tydlig inverkan på arbetslösheten. Personer som inte fullföljer gymnasiet löper kraftigt förhöjd risk för arbetslöshet och utanförskap. Enligt en undersökning, gjord av LO, var det 1 procent bland unga 20–24 år med gymnasieutbildning som tvingades leva på ekonomiskt bistånd 2009, medan samma siffra för personer med enbart grundskoleutbildning var 15 procent. Unga som saknar gymnasieutbildning förefaller inte intressanta för arbetsgivare att anställa.

Full sysselsättning bland unga förutsätter att betydligt fler än idag lämnar gymnasiet med godkända betyg. Till stor del kan dock problemen i gymnasiet

härledas från grundskolan: elever som har haft svårigheter i grundskolan får ofta svårigheter att genomföra sin gymnasieutbildning.

Andelen elever i grundskolan som inte blir behöriga till gymnasieskolan har ökat från drygt 8 procent 1998 till 12,5 procent 2012. I Västra Götalands län var det 13,4 procent som inte var behöriga till gymnasieskolan år 2011 jämfört med 10,1 procent i Hallands län och 11,5 procent i Värmlands län. Av landets gymnasieelever fullföljer 23 procent inte utbildningen inom fyra år, vilket också är siffran för Västra Götaland. I Hallands län var det 19 procent och i Värmlands län 20 procent av eleverna.

Alla barn ska nå målen

En självklar ambition är att alla barn ska nå målen i grundskolan. Ett viktigt mål på vägen är att till år 2020 halvera antalet elever som inte är behöriga att påbörja ett av gymnasieskolans nationella program. Det förutsätter många konkreta åtgärder som obligatoriska förskoleklasser, mindre klasser i skolan och kostnadsfri läxhjälp åt alla barn. Det behövs fler skickliga lärare och därför en satsning på kontinuerlig kompetensutveckling för dem. Obligatorisk sommarskola är viktigt för de elever i årskurs 6–9 som inte uppnår målen. Även gymnasiet bör vara obligatoriskt.

Kommunala och regionala aktörer måste också samverka för att bereda unga en väg in till arbetslivet. Det är viktigt att genom statligt stöd stimulera kommuner att anordna sommarjobb åt ungdomar för att de tidigt ska få kontakt med arbetslivet. Kopplingen måste stärkas mellan utbildningssystemet och arbetslivet, mellan gymnasieskolans program och de arbetsplatser de förbereder eleverna för att arbeta inom. Ett positivt exempel är *praktikplatsen.se*. Hemsidan skapades 2003 av Göteborgsregionens kommunalförbund för att samordna och effektivisera anskaffning och förmedling av praktikplatser samt andra arbetslivskontakter för grundskolor. En bred lokal och regional samverkan på utbildningsområdet behöver också utvecklas mellan regioner, kommunalförbund, kommuner, utbildningsanordnare, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan m.fl.

Högre utbildning

Sverige ska konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor, inte med låga löner. Om kunskap ska kunna vara Sveriges främsta konkurrensfördel, måste vi öka investeringarna i högre utbildning, men också förbättra samverkan mellan stat, näringsliv, fackliga organisationer, universitet och högskolor. Högre utbildning lönar sig både för individen och samhället.

Västsverige inrymmer idag en rad universitet och högskolor: Göteborgs universitet, Karlstad universitet, Chalmers tekniska högskola, högskolorna i Skövde, Borås, Halmstad och i Trollhättan (väst). Dessa utgör inte bara institut med en uppsjö av utbildningar, utan också viktiga samarbetspartner till det västsvenska näringslivet, som behöver rätt kompetens för att kunna

Fel! Okänt namn på

hävda sig på inhemska och globala marknader. Till detta krävs ökade forskningsresurser, varför en av Västsveriges högskolor behöver uppgraderas till universitet. Ett gott samarbete mellan näringsliv och akademi stärker konkurrenskraften, tillväxten och kunskapsutvecklingen i Västsverige.

En växande andel av jobben kräver idag högre utbildning. Därför är vårt mål att minst hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst 2-årig högre utbildning inom högskola eller yrkeshögskola. Regeringens neddragningar av antalet högskoleplatser tyder på en låg ambition i utbildningspolitiken. Från 2011 till 2017 kommer sammantaget 26 000 utbildningsplatser (helårsplatser) gå förlorade på lärosäten runtom i landet till följd av den låga ambitionsnivån.

Västsverige förlorar

Lärosäten i Västsverige förlorar tusentals utbildningsplatser till följd av regeringens politik. I Göteborg minskade antalet helårsplatser med nästan 1 300 mellan åren 2011 och 2013. Fram till 2017 beräknas ytterligare 300 platser gå förlorade. Situationen är allvarlig också i Borås som beräknas tappa 900 platser fram till 2017 samt i Karlstad (– 849), Halmstad (– 827), Skövde (– 427) och Trollhättan (– 752). Regeringens utbildningspolitik är fel väg att möta framtiden. Istället behövs fler studieplatser, också inom vuxenutbildningen, folkhögskolan och yrkeshögskolan. Fler måste få möjligheten till ett kunskapslyft, att läsa in gymnasiet eller skaffa sig en yrkesutbildning.

Regeringen har också gjort det svårare att komma in på högskolan. Man har tagit bort behörigheten för många elever på gymnasiets yrkesprogram, minskat antagningskvoten för komvuxstuderande samt infört nya meritämnen i grundskolan och gymnasiet, som påverkar chansen att gå vidare till högre utbildning. Samtidigt som söktrycket ökat, har antalet högskoleplatser dragits ned. Fler – inte färre – borde få möjligheten att studera på högskola och yrkeshögskola.

För att möta framtidens kompetensbehov ska alla som har behörighet kunna gå på högskola. Därför måste regeringen investera i fler studieplatser i högskolan och yrkeshögskolan. Det måste också investeras i högre kvalitet och utökade praktikmöjligheter. För att fler ska söka sig till högskola måste antagningsreglerna till högskolan ändras så att t.ex. arbetslivserfarenhet kan tillgodoräknas.

Fortsätt utveckla teknik-, service- samt vård- och omsorgscollege

Det är angeläget att stödja fortsatt utveckling av teknik-, service samt vård- och omsorgscollege. College är en typ av certifiering och kvalitetsstämpel på utbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå, där flera kommuner och utbildningsanordnare gått samman med arbetslivet för att utveckla utbildningarna utifrån de krav som arbetslivet ställer. Det handlar både om

Fel! Okänt namn på

förbättrad samverkan och att använda tillgängliga resurser optimalt. I konceptet ingår också kompetensutveckling för befintlig personal. Arbetsgivarna har en central roll vid utformning av utbildning och val av inriktning. Dessutom tillhandahåller de platser för arbetsplatsförlagt lärande.

Det finns idag ett 100-tal teknikcollegecertifierade utbildningsanordnare i Sverige. I Västsverige finns teknikcollege i Värmland, Göteborgsregionen, Skaraborg, Fyrbodalen, Sjuhärads och Hallands län. Servicecollege, som inriktar sig mot tjänstesektorn, finns i Värmland. Certifierade vård- och omsorgscollege i Västsverige finns för närvarande i Värmland, Göteborgsregionen, Skaraborg och Hallands län.

Validering

Validering utgör en strukturerad värdering och dokumentation av en persons kompetenser, oberoende av hur dessa förvärvats. Många har kompetenser och yrkeserfarenheter som de skaffat sig i arbetslivet men som de inte kan tillgodoräkna sig och få ett erkännande för när de till exempel söker jobb. Det innebär inte bara att många får svårare att kvalificera sig för jobb, utan också att inte alla resurser och kompetenser som finns i samhället kommer till användning.

Genom validering kan kunskaper och kompetenser synliggöras, erkännas och komma till bättre användning. Vi vill utveckla strukturer som förnyar och förbättrar den validering som finns i dag. Staten bör ta ett samlat grepp om valideringen för att förbättra samverkan mellan utbildningssystem och arbetsmarknad.

Stockholm den 30 september 2013

Phia Andersson (S)

Jennie Nilsson (S)

Lars Johansson (S)

Monica Green (S)

Jörgen Hellman (S)

Kenneth G Forslund (S)

Ann-Kristine Johansson (S)